

Tjänsteutlåtande Nr: 2023-23

Utfärdat 2023-08-23

Diarienummer 0946/23

Handläggare

Katarina Högfeldt

Telefon: 031-367 00 36

E-post: katarina.hogfeldt@educ.goteborg.se

Yttrande över motion från Axel Darvik (L) om att stärka kommunens arbete mot bortförandet av barn till andra länder, handling 2023 nr 120. SLK:s dnr 0532/23

Förslag till beslut

I utbildningsnämnden

- Att avstyrka motionen.
- Att översända nämndens yttrande till stadsledningskontoret.

Sammanfattning

I föreliggande motion föreslås kommunfullmäktige besluta att behovet av eventuella styrdokument mot bortförande av barn i Göteborgs Stad ska utredas, att staden får i uppdrag att utreda om samarbetet med statliga aktörer kan stärkas samt att öka kunskapen om problematiken med bortförda barn bland anställda hos relevanta kommunala aktörer.

Förvaltningen ser att Göteborgs Stads plan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck 2020–2023 innehåller mål med tillhörande aktiviteter som till stora delar täcker förslagen i motionen. I planen framgår det att etablerad samverkan med statliga aktörer redan finns men också att den behöver stärkas ytterligare, då främst på individnivå. Det framgår även att ett stärkt fokus på kompetensutvecklingssatsningar behövs som ska följas upp i verksamheterna för att säkerställa god effekt. Förvaltningens bedömning är att genomförande och uppföljning av de aktiviteter som definieras i planen bör tillse att de brister som uppdragats kan justeras, både av respektive nämnd och samlat av stadsledningskontoret.

De nya läroplanerna för gymnasieskola och anpassad gymnasieskola ger rektor ett tydligare ansvar för att kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck återkommande behandlas i utbildningen. Det nya kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer omfattar kunskaper om maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck. Statens skolverk har givits i uppdrag att stärka det systematiska arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck i skolan genom kunskapshöjande insatser och stöd till personal. Regeringen har gett Skolinspektionen i uppdrag att granska skolans arbete. Därutöver har stadsrevisionen nyligen genomfört en granskning av skol- och socialnämnderna för att bedöma om dessa bedriver ett ändamålsenligt arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Förvaltningen bedömer att det sammantaget redan finns ett kunskapsunderlag kring brister i stadens arbete och en god styrning på området samt etablerad samverkan med

statliga aktörer varav motionens förslag riskerar att leda till parallell styrning och onödig administration. Förvaltningen föreslår utbildningsnämnden att avstyrka motionen.

Bedömning ur ekonomisk dimension

En ytterligare kunskapsökning bland anställda i Göteborgs stad kring problematiken med bortförda barn samt de utredningar som föreslås av motionären kommer att rendera kostnader som i nuläget inte går att uppskatta.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Frihet från våld och förtryck är en universell och grundläggande mänsklig rättighet. Bland barn och ungdomar som lever med hedersnormer är utsattheten stor. Personal som arbetar i skolan och träffar elever dagligen har en unik möjlighet när det handlar om att upptäcka utsatta ungdomar och hjälpa dem att komma i kontakt med ansvariga myndigheter, vilket är i linje med barnkonventionens artikel 19 om barnets rätt att skyddas från alla former av våld.

I gymnasieskolan ska hedersrelaterat våld och förtryck förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser men det är av stor vikt att samhällets alla stödfunktioner fungerar när barn och unga söker hjälp men även samhällsinstanserna förmår identifiera och adressera våldsutsattheten för dem som inte aktivt söker hjälp.

Utbildningsförvaltningens skolor arbetar främjande och förebyggande för en trygg miljö vilket överensstämmer väl med barnkonventionens grundläggande och vägledande principer i huvudartiklarna 2, 3, 6, och 12 samt utifrån läroplanens reviderade mål för kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer och Göteborgs stads plan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Samverkan

I förvaltningens samverkansgrupp 2023-09-11.

Bilagor

1. Motion av Axel Darvik (L) om att stärka kommunens arbete mot bortförandet av barn till andra länder, handling 2023 nr 120.
2. Göteborgs Stads plan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck 2020-2023

Ärendet

Utbildningsnämnden har att ta ställning till en motion av Axel Darvik (L) om att stärka kommunens arbete mot bortförandet av barn till andra länder, handling 2023 nr 120.

Utbildningsnämndens yttrande ska vara stadsledningskontoret tillhanda senast 2023-09-29.

Beskrivning av ärendet

Motionären Axel Darvik (L) skriver att bortförandet av barn är ett utbrett och underprioriterat samhällsproblem, från statligt håll har det föreslagits flera åtgärder men att det finns en utbredd ängslan bland många kommunala aktörer att konfrontera problemet och ta del av ansvaret att motverka barnbortföranden.

Vidare framhåller motionären att det är oerhört viktigt för barn och ungas välmående och hälsa att individer som är utsatta och ber om hjälp faktiskt också får denna hjälp. Här finns även ett integrationsperspektiv, menar Darvik, då de som får hjälp med sin hedersproblematik blir mer benägna att hysa tilltro till och respektera svenska myndigheter.

Göteborg ska vara en kommun där våld och förtryck mot barn, hedersrelaterat såväl som på andra grunder, upptäcks, förhindras och beivras.

Kommunfullmäktige föreslås därför besluta att:

1. Behovet av eventuella styrdokument mot bortförande av barn i Göteborgs Stad ska utredas.
2. Göteborgs Stad får i uppdrag att utreda om och i så fall hur samarbetet med statliga aktörer, i syfte att motverka bortföranden, kan stärkas.
3. Öka kunskapen om problematiken med bortförda barn bland anställda hos relevanta kommunala aktörer, samt informera och utbilda om vikten av att som anställd vid Göteborgs Stad sätta svensk lagstiftning över hederskultur.

Förvaltningens bedömning

Att säkerställa att barn och unga inte förs bort mot sin vilja eller tvingas leva under hedersförtryck och våld är av stor vikt. I grunden för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck finns FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna (1948) samt Barnkonventionen som blev svensk lag från år 2020. Lagstiftningen mot barn- och tvångsäktenskap förstärktes i Sverige år 2014 genom att de två nya brotten äktenskapstvång samt vilseledande till tvångsäktenskapsresa infördes i brottsbalken och från år 2019 finns lagstiftning som innebär ett förbud mot utländska barnäktenskap.

Sedan tidigare finns ett kunskapsunderlag om de brister som finns i stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Förvaltningen bedömer att det finns god styrning på området genom svensk lagstiftning och Göteborgs Stads plan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck 2020–2023, som till stora delar redan adresserar förslagen i motionen.

Parallellt med framtagandet av Göteborgs Stads plan för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck 2020–2023 genomfördes en kartläggning av forskare från Örebro Universitet för att få ett kunskapsunderlag kring behov, brister och adekvata åtgärder. Även

rekommendationerna från Amanda-kommissionen¹ har arbetats in i planen. Utifrån det gedigna underlaget för planen återfinns bland annat delmål 3; *Yrkesverksamma som möter individer i hederskontext har ett adekvat och fungerande stöd*, med tillhörande aktivitet 3.1; *Genomför kompetenshöjande insatser* för yrkesverksamma i brukarnära verksamheter. Berörda nämner ges eget ansvar för att detta genomförs. I samma delmål ingår även aktiviteten 3.2 *Stärk samordning och samverkan*, eftersom etablerad samverkan finns internt och med andra myndigheter men att detta arbete behöver stärkas ytterligare, då främst på individnivå. Här har social- och skolnämnderna samt nämnden för funktionsstöd ansvaret.

Ett exempel på etablerad samverkan med andra myndigheter är Insats Focus på Landvetter flygplats. Där samverkar Göteborgs Stad med Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Härryda kommun, Swedavia och Gränspoliserna för att förhindra att barn och unga förs ut ur landet mot sin vilja, utifrån en hedersrelaterad problematik. Regionalt stödcentrum heder, ett annat exempel på samverkan, är till för personer som är utsatta för hedersrelaterat förtryck och våld samt yrkesverksamma som jobbar med hedersproblem. Samverkansparterna är Göteborgs Stad, Polismyndigheten region Väst, Västra Götalandsregionen genom Göteborgs hälso- och sjukvårdsnämnd och Västra hälso- och sjukvårdsnämnden samt tio kommuner inom Göteborgsregionen. Det finns också ett myndighetsövergripande nätverk i Göteborg kring hedersproblem som socialförvaltning centrum samordnar och där ingår bland annat Polisen, Migrationsverket, Länsstyrelsen och organisationer ur civilsamhället. Syftet med det nätverket är erfarenhetsutbyte, informationsspridning och kunskapshöjning.

Förvaltningen anser att det är av stor vikt att de brister som påvisades vid insamlandet av kunskapsunderlaget för framtagandet av Göteborgs Stads plan för arbetet mot hedersrelaterat våld åtgärdas. Särskilt de brister som uppdagades då det gäller en struktur för samverkan på individnivå mellan myndigheter och förvaltningar samt avsaknad av rutiner inom en del instanser. Socialnämndens särskilda ansvar, enligt socialtjänstlagen, för att kvinnor och barn som är utsatta för våld får det stöd och hjälp de behöver, kräver att kunskapen och kompetensen är hög inom området hedersrelaterat våld och förtryck. Från omhändertagande av en orosanmälan till rätt risk- och skyddsbedömning och beslutsfattande om rätt insatser, exempelvis utfärdande av utreseförbud.

Skolan är viktig i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. I de nya läroplanerna för gymnasieskolan så har rektor fått ett tydligare ansvar för att kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck återkommande ska behandlas i utbildningen. Det nya kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer omfattar kunskaper om maktstrukturer kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck. Skolverket har givits i uppdrag att stärka det systematiska arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck i skolan genom kunskapshöjande insatser och stöd till personal. Regeringen har gett Skolinspektionen i uppdrag att granska skolans arbete med det nya kunskapsområdet samt det förebyggande arbetet med att bemöta intolerans, förtryck och våld. Därutöver har stadsrevisionen nyligen genomfört en granskning av stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck rörande barn och unga. Syftet med granskningen är bedöma om skol- och socialnämnderna bedriver ett ändamålsenligt arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck.

¹ Kommunstyrelsen i Göteborg gav 2018 stadsledningskontoret i uppdrag att tillsätta och samordna en Amandakommission för att säkerställa att Göteborgs Stad i framtiden inte brister i sitt arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Revisionens rapport kommer att synliggöra eventuella utvecklings- och förbättringsområden i nämndernas arbete inom området (stadsrevisionens dnr 0115/23).

De som arbetar i skolan har god möjlighet att bygga tillitsfulla relationer med de elever de träffar dagligen och på så sätt upptäcka utsatta ungdomar. All skolpersonal är skyldiga att anmäla oro till socialtjänsten (14 kap.1§ SoL). På utbildningsförvaltningen finns en gemensam rutin med tillhörande metodstödkort, för skolpersonal och för elevhälsans professioner, för att underlätta så att alla skolenheterna arbetar strukturerat och likvärdigt för att uppmärksamma och stödja de ungdomar som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Utbildningsförvaltningens personal har givits möjlighet att inhämta baskunskaper kring frågorna i samarbete med stadens kompetenscentrum kring hedersrelaterat våld och förtryck. Resursteam heder erbjuder samtliga av förvaltningens skolenheter fördjupande workshops vid behov. Förvaltningen har också ett samarbete med socialförvaltning centrum för att höja uppmärksamheten inför skolloven. Då görs ett informationsutskick till samtliga skolenheter om att risken ökar för att barn som lever i en hederskontext far illa genom att exempelvis föras utomlands mot sin vilja för att giftas bort, könsstypas eller i uppföstrings syfte.

Förvaltningen bedömer att det sammantaget redan finns ett kunskapsunderlag över kända brister i stadens arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck, en god styrning på området och en etablerad samverkan med statliga aktörer. Därmed riskerar motionens förslag att leda till parallell styrning och onödig administration.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår förvaltningen utbildningsnämnden att avstyrka motionens samtliga förslag.

Tomas Berndtsson
Förvaltningsdirektör

Maija Söderström
Avdelningschef